

פתרון הבחינה בידיעת הלשון והבעה,

יחידת לימוד אחת

שאלון: 011104

מוגש על-ידי:

ישראלה דויד, רחל נעים ואפרת לילוס

מורות לעברית ברשת

בתי הספר של יואל גבע

ידיעת הלשון והבעה

שאלון משולב

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שישה פרקים.

פרק א	—	דיוקי הגייה	—	(2×4)	—	8	נקודות
פרק ב	—	הפועל	—	$(1 \times 8) + (2 \times 8)$	—	24	נקודות
פרק ג	—	תצורת השם	{	(4×4)	—	16	נקודות
	—	ותורת ההגה					
פרק ד	—	תחביר ושחבור	—	(6×4)	—	24	נקודות
פרק ה	—	הבנה	—	$(2+2+6+4+2)$	—	16	נקודות
פרק ו	—	הבעה	—	(12×1)	—	12	נקודות
					—	100	סה"כ נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות:

- (1) ענה על השאלות 1-12 בגיליון התשובות המצורף.
- (2) משאלה 13 והלאה כתוב את תשובותיך במחברת הבחינה.
- (3) בסיום הבחינה מסור למשגיח את גיליון התשובות עם מחברת הבחינה.
- (4) הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטות (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
השם "טייטות" בראש כל עמוד טייטות. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

ענה על השאלות 1-12 בגיליון התשובות המצורף.

בשאלות 1-12 מוצעות לכל שאלה ארבע אפשרויות תשובה, אך רק אחת מהן נכונה. בנספח יש גיליון תשובות ובו מספרי השאלות, ולידם אותיות המציינות את התשובות המוצעות. בגיליון התשובות סמן לכל שאלה x במשבצת שמשמאל לאות המציינת את התשובה הנכונה (ראה דוגמה במסגרת).

לכל שאלה סמן x אחד בלבד. אם תסמן יותר מ-x אחד לשאלה, תיפסל התשובה.

שים לב: בסיום הבחינה מסור למשיגה את גיליון התשובות עם מחברת הבחינה.

דוגמה לסימון בגיליון התשובות:

61. א. אני רוצה לרכש בשבוע הספר שני ספרים חדשים.
ב. אני רוצה לרכש בשבוע הספר שתי ספרים חדשים.
ג. אני רוצה לרכש בשבוע הספר שני ספרים חדשים.
ד. אני רוצה לרכש בשבוע הספר שתי ספרים חדשים.

את התשובה הנכונה עליך לסמן בגיליון התשובות כך:

61. א ☐ ב ☐ ג ☒ ד ☒

פרק א – דיוקי הגייה (8 נקודות)

ענה על השאלות 1-4 בגיליון התשובות (לכל שאלה – 2 נקודות).

לכל אחד מהמשפטים 1-4 שלפניך מוצעות ארבע אפשרויות של הגיית הפועל ושם המספר.

בחר באפשרות המבטאת את ההגייה הנכונה של הפועל ושל שם המספר.

1. א. במאמר שבִּעֲמֹד שְׁלוֹשֶׁה-עֶשְׂרֵה כתוב כי שְׁנֵי המטבעות נִקְבְּעוּ בבנק המרכזי.

ב. במאמר שבִּעֲמֹד שְׁלוֹשֶׁה-עֶשְׂרֵה כתוב כי שְׁנֵי המטבעות נִקְבְּעוּ בבנק המרכזי.

ג. במאמר שבִּעֲמֹד שְׁלוֹשֶׁה-עֶשְׂרֵה כתוב כי שְׁנֵי המטבעות נִקְבְּעוּ בבנק המרכזי.

ד. במאמר שבִּעֲמֹד שְׁלוֹשֶׁה-עֶשְׂרֵה כתוב כי שְׁנֵי המטבעות נִקְבְּעוּ בבנק המרכזי.

2. א. על שטרות הכסף יש שְׁנַיִם-עֶשְׂרִי סימני זיהוי, ואת רובם הציבור אינו מְכִיר.

ב. על שטרות הכסף יש שְׁתַּיִם-עֶשְׂרִי סימני זיהוי, ואת רובם הציבור אינו מְכִיר.

ג. על שטרות הכסף יש שְׁנַיִם-עֶשְׂרִי סימני זיהוי, ואת רובם הציבור אינו מְכִיר.

ד. על שטרות הכסף יש שְׁתַּיִם-עֶשְׂרֵה סימני זיהוי, ואת רובם הציבור אינו מְכִיר.

3. א. החודש הוטבעו נְשִׁיִּים וְאַרְבַּע אֶלֶף מטבעות, פי שְׁנַיִם ממספר המטבעות

שהוטבעו בחודש הקודם.

ב. החודש הוטבעו נְשִׁיִּים וְאַרְבַּעַת אֶלֶף מטבעות, פי שְׁנַיִם ממספר המטבעות

שהוטבעו בחודש הקודם.

ג. החודש הוטבעו נְשִׁיִּים וְאַרְבַּע אֶלֶף מטבעות, פי שְׁתַּיִם ממספר המטבעות

שהוטבעו בחודש הקודם.

ד. החודש הוטבעו נְשִׁיִּים וְאַרְבַּעַת אֶלֶף מטבעות, פי שְׁתַּיִם ממספר המטבעות

שהוטבעו בחודש הקודם.

4. א. הִבְטַחְתִּי לעורך העיתון שהכתבה תהיה מוכנה עד עֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בחודש.

ב. הִבְטַחְתִּי לעורך העיתון שהכתבה תהיה מוכנה עד עֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בחודש.

ג. הִבְטַחְתִּי לעורך העיתון שהכתבה תהיה מוכנה עד עֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בחודש.

ד. הִבְטַחְתִּי לעורך העיתון שהכתבה תהיה מוכנה עד עֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בחודש.

פרק ב – הפועל (24 נקודות)

בפרק זה שאלות סגורות ושאלות פתוחות.

את התשובות לשאלות הסגורות (שאלות 5-12) המשיך לסמן בגיליון התשובות.

את התשובות לשאלות הפתוחות (שאלות 13-20) כתוב במחברת הבחינה.

שאלות סגורות (16 נקודות)

ענה על השאלות 5-12 בגיליון התשובות (לכל שאלה – 2 נקודות).

5. היא מסובבת את המפתח בחור המנעול.

איזה פועל הוא באותו בנין של הפועל מסובבת במשפט הנתון?

- א. טפלה ב. גנתה ג. השפעה ד. הובילה

6. כדאי שתצא מוקדם לדרך, כי לא תמיד אפשר לצפות מראש את עומס התנועה בכביש.

מהי צורת ההווה (בינוני) של שם הפועל לצפות?

- א. מצפה ב. צף ג. מצפה ד. צופה

7. חריצים קטנים אפינו את המטבעות הישנים.

איזה פועל הוא באותו גוף ובאותו בנין של הפועל אפינו?

- א. ארגנו ב. אבטחנו ג. יאשפזו ד. יטמנו

8. איזה פועל יוצא דופן מבחינת השורש?

א. העצים הצלו על הנופשים.

ב. המקום מוצל וקריר.

ג. הילדים צללו לבריכה.

ד. חלק מהנופשים בים לא נזהרו ו"נצלו" בשמש.

9. איזה פועל יוצא דופן מבחינת השורש?

- א. מחשבים ב. ימחשבו ג. מחשבים ד. מתחשבים

10. במאמר כתוב כי בקרוב ייצרו שטרות הכסף שלנו מפולימר.

מהי צורת העבר של הפועל ייצרו?

- א. יצרו ב. יצרו ג. יצרו ד. נוצרו

11. איזה פועל נוצר דופן מבחינת הבניין?

א. לקראת התערוכה אנחנו נבנה דגם של בניין מגורים.

ב. בניין המגורים הולך ונבנה במהירות רבה.

ג. בשלט כתוב: "כאן יבנה בניין מגורים לזוגות צעירים".

ד. בשנה האחרונה נבנו בשכונתנו שני בנייני מגורים חדשים.

12. מדרכי הטויל תרים אחר מקום לינה בעבור הקבוצה.

אמרתי לחברי: "אם תרים את קולך, תישמע היטב עד קצה האולם".

מהו המשפט שהנאמר בו נכון?

א. הפעלים תרים, תרים זהים זה לזה בגוף ובבניין, אך שונים זה מזה בשורש ובזמן.

ב. הפעלים תרים, תרים זהים זה לזה בבניין, אך שונים זה מזה בשורש, בגוף ובזמן.

ג. הפעלים תרים, תרים שונים זה מזה בשורש, בבניין, בגוף ובזמן.

ד. הפעלים תרים, תרים זהים זה לזה בשורש, בבניין, בגוף ובזמן.

את התשובות משאלה 13 והלאה כתוב במחברת הבחינה.
העתק למחברתך את מספר השאלה, וכתוב לידו את התשובה.

שאלות פתוחות (8 נקודות)

קרא את הקטע הקצר שלפניך.

שטרות הכסף נוטים להישחק. אם מתברר כי הם אינם ראויים עוד לשימוש, דינם **להגרס**. מטבעות שמוצאים משימוש **מתכים**. מבנק ישראל הודיעו כי המטבע ששווי עשר אגורות יישאר בשימוש, אך עלות הייצור שלו **תירד**, כי **ממירים** את המתכת שממנה הוא עשוי במתכת זולה יותר.

ענה על כל השאלות 13-20 על פי הקטע שקראת (לכל שאלה – נקודה אחת).

13. מהו השורש של שם הפועל **להגרס**? **ג.ר.ס**

14. מהו הבנין של שם הפועל **להגרס**? **נפעל**

15. מהו השורש של הפועל **מתכים**? **נ.ת.כ**

16. מהו הבנין של הפועל **מתכים**? **הופעל**

17. מהו השורש של הפועל **תירד**? **י.ר.ד**

18. מהו הבנין של הפועל **תירד**? **קל**

19. מהו השורש של הפועל **ממירים**? **מ.ו.ר**

20. מהו הבנין של הפועל **ממירים**? **הפעיל**

פרק ג – תצורת השם ותורת ההגה (16 נקודות)

בפרק זה עליך לענות במחברת הבחינה על ארבע מהשאלות 21-28 (לכל שאלה – 4 נקודות).
תוכל לבחור את השאלות כרצונך משתי החטיבות (מתצורת השם ומתורת ההגה) או רק מאחת מהן.

שים לב: בשאלות הסגורות העתק למחברתך את מספר השאלה ואת מספר הסעיף, ולידס כתוב את התשובה הנכונה במלואה (בלי ניקוד).
אם בחרת בשאלה שיש בה סעיפים, ענה על כל סעיפי השאלה.

תצורת השם

21. באיזה זוג שני השמות לא נוצרו באותה דרך תצורה?

- א. שָׁטָר – מְשָׁטָר
- ב. רְמָזָר – דְּחָפָר
- ג. בִּנְקָאִי – צִ'לָּן
- ד. הִנְהָגָה – מְנַהִיגוֹת

22. I. איזה שם יוצא דופן מבחינת משמעות הצורן הסופי?

- א. חִידוֹן
- ב. גִּשְׁרוֹן
- ג. שְׁאֵלוֹן
- ד. מְלוֹן

II. איזה שם לא נוצר משורש תנייני?

- א. מְסָגוֹר
- ב. תִּפְקוֹד
- ג. טִלְטוֹל
- ד. מְרְכּוֹז

23. I. איזה שם יוצא דופן מבחינת המשקל?

- א. בַּחַג הַיִּיתָה תִּפְּוֹסָה מְלֵאָה בַּבִּתִּי הַהָאֲרַחָה בַּגִּלִּיל.

- ב. הַמִּפְעֵל הַגְדִּיל אֶת הַתִּפְּוֹקָה שְׁלוֹ הַשָּׁנָה.
 - ג. הַקְּבוּצָה נִחְלָה תִּבְּוֹסָה בַּמִּשְׁחָק הָאַחֲרוֹן.
 - ד. תְּשׁוּבוֹתָיו מַעֲיִדוֹת עַל תִּבְּוֹנָה וּבִגְרוֹת.
- II. נמק את בחירתך.

24. בַּמְדוֹר "דְּרוּשִׁים" בַּמְּקוֹמוֹן הָעִיר פּוֹרְסָמָה מוֹדָעָה:

לִסְרֵט חֵדֶשׁ דְּרוּשִׁים: מְלַחֵין לַהֲלַחֲת פִּסְקוֹל הִסְרֵט, תִּסְרִיטָאִי, שְׁחָקוֹן, תִּפְּאוּרוֹן.

מִיִּין אֶת כָּל הַשְּׁמוֹת הַמוֹדָעִים בְּקִטְעַן לִשְׁלוֹשׁ דְּרָכֵי תְצוּרָה, וְתֵן שֵׁם לְכָל דְּרָךְ תְצוּרָה.

הלחם בסיסים
פסקול

בסיס+צורן סופי
מקומון, תסריטאי, תפאורן

שורש + משקל
מדור, מודעה, מלחין, שחקן

תורת ההגה

25. I. באיזו מילה חלה הידמות מלאה?

- א. מְמִינִים ב. מִמְקָדִים ג. תִּפְקָדִי ד. תִּפְקִירִי

II. באיזו מילה סדר הדגשים הוא דגש חזק משלים ודגש קל?

- א. סִימָנִי את ההכנות לנסיעה.
ב. הנער הַתִּמָּם כאילו לא ידע דבר.
ג. המצב הַדִּרְדָּרִי במהירות.
ד. מִתְנַתֵּם את הוויכוח ביניכם.

26. I. באיזו מילה מן המילים המודגשות לא חל חוק החיטוף?

- א. מִצְרָכִי יסוד
ב. סִפְרִי קודש
ג. מִדְרִיכִי הקבוצה
ד. קִצִּין העיר

II. באיזו מילה יש שנוא מרחף?

- א. סִפְרִי ב. כְּתָבִי ג. הַשְּׁתַּדְלִי ד. הַפְּנִסִי

27. I. באיזו מילה חלה התכווצות דיפתונג?

- א. הילדה הקטנה מוֹעֶדֶת וקמה שוב ושוב.
ב. החיה שנפצעה טופלה, והיא נוֹשָׁמֶת בכוחות עצמה.
ג. בסוף העונה החברה מוֹרִידָה את מחיר המוצרים.
ד. השופטת נוֹזֶפֶת בעורך הדין.

II. נמק את בחירתך. *מוֹרִידָה ← מוֹרִידָה

דיפתונג צִין מתכווץ ל צִין

28. • התלמידים מכיתה ז' הִצְטָלְמוּ במהלך הסיור במפעל לייצור שוקולד.

• התלמידים הקימו רעש, אך הַשְּׁתַּתְקוּ כשהתחילה ההרצאה על תולדות השוקולד.

I. ציין את התהליכים הלשוניים שחלו במילה הִצְטָלְמוּ, והסבר אותם.

II. מבין התהליכים שציינת בסעיף I, איזה תהליך לא חל במילה הַשְּׁתַּתְקוּ?

II. הדמות חלקית בנחציות

I. *התצלמו ← *הצתלמו ← הצטלמו

ת < ט

שיכול עיצורים

הדמות חלקית בנחציות

פרק ד – תחביר ושחבור (24 נקודות)

בפרק זה עליך לענות במהירות הבחינה על ארבע מהשאלות 29-35 (לכל שאלה – 6 נקודות).
שים לב: המשפטים בשאלות מפוסקים על פי כללי הפיסוק החדשים.

1. הנחיות כלליות לניתוח תחבירי:

העתק את המשפט למחברתך.

- סיווג: – ציין את הסוג התחבירי של המשפט – פשוט, איחוי (מאוחה, מחובר), מורכב.
- אם המשפט (או חלק ממנו) בעל חלקים כוללים (כולל), בעל חלק ייחוד או בעל נושא סתמי – ציין זאת.
- תחימה: – במשפט איחוי (או בפסוקית מאוחה) – תחם את האיברים, וציין את הסוג התחבירי של כל איבר.
- במשפט מורכב (או בפסוקית מורכבת) – תחם את הפסוקית או הפסוקיות, וציין את התפקיד התחבירי ואת הסוג התחבירי שלהן.
- הגדרה: – אם יש במשפט מילים או צירוף מילים מודגשות בקו, ציין את תפקידן התחבירי.

2. הנחיות כלליות לשחבור:

- הקפד על משמעות הגיונית במשפט ששחברת.
- הוסף או השמט מילים על פי הצורך.
- פסק כהלכה את המשפט ששחברת.

29. קרא את המשפט שלפניך, וענה על הסעיפים א-ב שאחריו.

שטר של עשרים שקלים נשחק מהר יותר משטרות אחרים לא בגלל סוג הנייר אלא בגלל השימוש הרב בו.

א. נתח את המשפט (על פי ההנחיות לניתוח תחבירי שבראש הפרק). (3 נקודות)

ב. פרק את המשפט לשני משפטים פשוטים. (3 נקודות) **ראה תשובות בעמוד הבא**

30. קרא את המשפט שלפניך, וענה על הסעיפים א-ב שאחריו.

מבנק ישראל נמסר כי מחלקת המטבע החלה בתכנון סדרה חדשה של שטרות, שיאופיינו בחזות חדשה, בסימני זיהוי משופרים ובאיכות נייר טובה יותר.

א. נתח את המשפט (על פי ההנחיות לניתוח תחבירי שבראש הפרק). (4 נקודות)

ב. שחבר את המשפט הנתון למשפט מורכב בעל פסוקית מושא.

(שים לב להנחיות לשחבור שבראש הפרק). (2 נקודות) **ראה תשובות בעמוד הבא**

29. א. משפט כולל

בגלל השימוש – חלק מת. סיבה כולל

ב. (1) שטר של 20 ש"ח נשחק מהר יותר משטרות אחרים בגלל השימוש הרב בו.

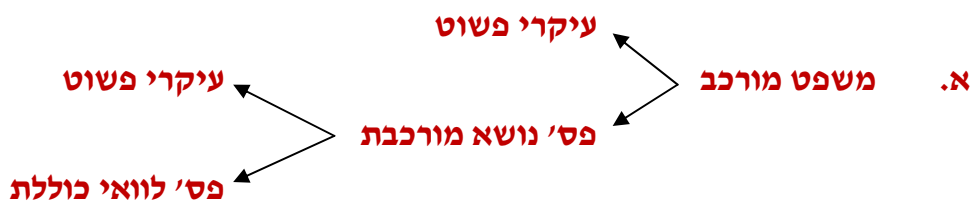
(2) שטר של 20 ש"ח לא נשחק מהר יותר משטרות אחרים בגלל סוג הנייר.

פ. נושא

30. מבנק ישראל נמסר כי מחלקת המטבע החלה בתכנון סדרה לוואי חדשה של שטרות,

פ. לוואי

שיאופיינו בחזות חדשה, בסימני זיהוי משופרים ובאיכות נייר טובה יותר.

ב. בנק ישראל מסר כי מחלקת המטבע החלה בתכנון סדרה חדשה של שטרות, שיאופיינו בחזות חדשה, בסימני זיהוי משופרים ובאיכות נייר טובה יותר.

31. קרא את המשפטים (1)-(3) שלפניך, וענה על הסעיפים א-ב שאחריהם.

(1) אחת מתוצאות הסקר שנערך עבור בנק ישראל, הייתה כי 80% מהציבור תומכים בביטול המטבע של חמש אגורות.

(2) המטבע של חמש אגורות יוצא מהמחזור.

(3) הפקת מטבע של חמש אגורות עולה 16 אגורות, יותר מפי שלושה משוויו.

א. נתח את משפט (1) (על פי ההנחיות לניתוח תחבירי שבראש פרק ד). (4 נקודות)

ב. שחבר את משפטים (2) ו- (3) למשפט אחד בקשר הגיוני (שים לב להנחיות לשחבור

שבראש פרק ד). (2 נקודות)

ראה תשובות בעמוד הבא

32. קרא את המשפטים (1)-(3) שלפניך, וענה על הסעיפים א-ג שאחריהם.

(1) לפי הנתונים של בנק ישראל משנת 2005, 51% מכלל המטבעות שהציבור

משתמש בהם הם מטבעות של עשר אגורות.

(2) עלות הייצור של מטבע של עשר אגורות תרד.

(3) בבנק ישראל ייצרו בעתיד את המטבע של עשר אגורות ממתכת זולה יותר.

א. נתח את משפט (1) (על פי ההנחיות לניתוח תחבירי שבראש פרק ד). (2 נקודות)

ב. שחבר את משפט (2) למשפט בעל חלק ייחודי (שים לב להנחיות לשחבור שבראש פרק ד).

(2 נקודות)

ג. שחבר את משפטים (2) ו- (3) למשפט מסוג תחבירי כלשהו בקשר של תכלית

(שים לב להנחיות לשחבור שבראש פרק ד). (2 נקודות)

ראה תשובות בעמוד הבא

פ. נשוא

פ. לוואי

31. אחת מתוצאות הסקר שנערך עבור בנק ישראל, הייתה כי 80% מהציבור תומכים

מושא
בביטול המטבע של חמש אגורות.

עיקרי פשוט מפוצל

פס' לוואי פשוטה

פס' נשוא פשוטה

א.

מ. מורכב

ב. הפקת מטבע של חמש אגורות עולה 16 אגורות, יותר מפי שלושה משוויו, ולכן הוא יוצא מהמחזור.

פ. לוואי

32. לפי הנתונים של בנק ישראל משנת 2005, 51% מכלל המטבעות שהציבור משתמש

בהם הם מטבעות של עשר אגורות.

עיקרי פשוט מפוצל

פס' לוואי פשוטה

א.

מ. מורכב

ב. מטבע של עשר אגורות עלות ייצורו תרד. { מותר להוסיף (,) או (-) לפני המילה עלות }.

ג. בבנק ישראל ייצרו בעתיד את המטבע של עשר אגורות ממתכת זולה יותר כדי שעלות ייצורו תרד.

אפשרות נוספת:

בבנק ישראל ייצרו בעתיד את המטבע של עשר אגורות ממתכת זולה יותר כדי להוריד את עלות ייצורו.

33. ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. לפניך שלושה משפטים (1)-(3).

בכל משפט מודגשת בקו המילה "מטבע".

ציין את התפקיד התחבירי של מילה זו בכל משפט. (3 נקודות)

(1) עלות ההפקה של מטבע של חמש אגורות גדולה מערכו.

(2) בהרצאה הסבירו לנו איך מייצרים מטבע ואיך קובעים את שוויו.

(3) בנק ישראל הודיע שבקרוב יבוטל המטבע של חמש אגורות.

ב. לפניך שלושה משפטים (4)-(6).

בכל משפט מודגשת בקו הפסוקית "המטבע של חמש אגורות יוצא מהמחזור".

ציין את התפקיד התחבירי של פסוקית זו בכל משפט. (3 נקודות)

(4) הודעתו של א' ספרנוביץ', מנהל מחלקת המטבע של בנק ישראל, כי המטבע

של חמש אגורות יוצא מהמחזור, לא הפתיעה איש. **פס' לוואי**

(5) בנק ישראל הודיע כי המטבע של חמש אגורות יוצא מהמחזור. **פס' מושא**

(6) אף על פי שהמטבע של חמש אגורות יוצא מהמחזור, יוכלו אנשים שיש בידם

מטבעות כאלה לקבל את ערכם בבנק. **פס' ויתור**

34. קרא את המשפטים (1)-(3) שלפניך, וענה על הסעיפים א-ג שאחריהם (שים לב להנחיות

לשחבור שבראש פרק ד).

(1) שטרות מנייר מתבלים במהירות רבה.

(2) בפברואר הקרוב יחליף בנק ישראל חלק משטרות הנייר בשטרות מפלסטיק.

(3) שטרות מפלסטיק אינם נקרעים ואינם מתבלים.

א. שחבר את המשפטים (1) ו-(2) למשפט מורכב בעל פסוקית לוואי. (2 נקודות)

ב. שחבר את משפט (2) למשפט במבנה סביל. (2 נקודות)

ג. שחבר את משפטים (2) ו-(3) למשפט איחוי (מאוחד) בקשר של סיבה ותוצאה.

(2 נקודות)

א. בפברואר הקרוב יחליף בנק ישראל חלק משטרות הנייר שמתבלים מהר בשטרות מפלסטיק.

ב. בפברואר הקרוב יוחלפו ע"י בנק ישראל חלק משטרות הנייר בשטרות מפלסטיק.

ג. שטרות מפלסטיק אינם נקרעים או מתבלים, ולכן בפברואר הקרוב יחליף בנק ישראל חלק

משטרות הנייר בשטרות מפלסטיק.

35. בטבלה שלפניך מוצגים נתונים על שטרות הכסף שנגרסו על ידי בנק ישראל בשנים 2003 ו-2006, מפני שאינם ראויים לשימוש חוזר.

עיין בטבלה, וענה על הסעיפים א-ג שאחריה (שים לב להנחיות לשחבור שבראש פרק ד).

גריסת שטרות הכסף בשנים 2003 ו-2006

השטר	מספר השטרות שנגרסו בשנת 2003 (במיליונים)	מספר השטרות שנגרסו בשנת 2006 (במיליונים)
20 ש"ח	12	14
50 ש"ח	21	25
100 ש"ח	21	41.5
200 ש"ח	1	7.5

(מעובד על פי אתר האינטרנט של בנק ישראל)

א. כתוב משפט מורכב בעל חלקים כוללים, ובו תבטא את הנתונים על השטרות שנגרסו במידה הרבה ביותר בשנת 2003. (2 נקודות)

ב. כתוב משפט איחוי (מאוחד) שכל אחד מאיבריו הוא משפט מורכב, ובו תשווה בין הנתון על השטר שנגרס יותר מכל האחרים בשנת 2006 ובין הנתון על השטר שנגרס פחות מכל האחרים באותה שנה. (2 נקודות)

ג. כתוב משפט מסוג תחבירי כלשהו שיבטא את המגמה שאפשר לראות מכל הנתונים בטבלה. (2 נקודות)

א. שטרות של 50 ש"ח ושל 100 ש"ח הם השטרות שנגרסו במידה הרבה ביותר בשנת 2003.

ב. השטר שנגרס יותר מכל האחרים בשנת 2006 הוא שטר של 100 ש"ח, לעומת זאת השטר שנגרס פחות מכל האחרים באותה שנה הוא שטר של 200 ש"ח.

ג. בשנת 2006 גרסו יותר שטרות כסף מאשר בשנת 2003.

פרק ה – הבנה (16 נקודות)

קרא את המאמר שלפניך, עיין בתרשים שאחריו, וענה על כל השאלות שאחריהם לפי ההוראות.

הצד השני של המטבע

(מעובד על פי ערך אלדר, מעריב, ז' באב תשס"ז, 22 ביולי 2007)

וכן על פי ליאו קדמן ואריה קינדלר, **המטבע בארץ-ישראל ובעמים מימי קדם ועד ימינו**, תל אביב, (1963)

פסקה א הרבה רגעים כלכליים היסטוריים עברו על העם היושב בציון מאז קום המדינה. האינפלציה גאתה, ועם השנים דעכה; הלירה הוחלפה בשקל, והוא פינה את מקומו לשקל החדש; פניהם של שוּעֵי הארץ הוטבעו על השטרות ועל המטבעות השונים. בקרוב, ספק אם בצער רב, ירשום בנק ישראל פרק נוסף בהיסטוריה של המטבע הישראלי, כשיוביל לקבורה את המטבע החינני שערכו המש אגורות.

פסקה ב נראה כי המטבע הקטן והחביב יוצא לפנסיה בדיוק בזמן – כפי שעשה לפניו המטבע של האגורה – קצת לפני שמפסיקים לחלוטין להשתמש בו. בסקר שנערך לאחרונה בעבור בנק ישראל, התברר כי 80% מהציבור תומכים בביטול המטבע הזה. לכאורה, הרי לכם דמוקרטיה לתפארת: הציבור ביקש, הציבור יקבל. אולם למעשה המניע לביטול הוא כלכלי: הוצאת שטר או מטבע מן המחזור נעשית כאשר כוח הקנייה שלהם יורד, וזהו כיום מצבו של המטבע של חמש האגורות. יתרה מזאת, העלות של הפקת מטבע אחד של חמש אגורות היא 16 אגורות – יותר מפי שלושה מערכו. אם המטבע הזול יישאר בשוק, הוא עלול לשמש פיתוי לאנשים שיבחרו להתיך אותו ולהרוויח את ערכו של החומר המותך. אולם יש הטוענים כי ביטול המטבע הזה יוביל לעליית מחירים, מכיוון שהסוחרים יעגלו את כל המחירים כלפי מעלה.

פסקה ג ודאי שאלתם את עצמכם איך קובעים את ערכו של מטבע ואיך מייצרים אותו. ובכן, כבר לפני כשלושת אלפים שנה נעשה שימוש במטבעות. באותם ימים נקבע השווי של המטבעות על פי ערך המתכת שהם עשויים ממנה. מאז התקדמנו קצת, ובתקופה המודרנית שוויים של המטבעות נקבע על פי החלטה של הבנק המרכזי בכל מדינה ומדינה, לעתים על פי עיצובם, לעתים על פי משקלם ולעתים על פי עיקרון אחר.

פסקה ד תהליך הייצור של מטבע הוא תהליך מורכב הכולל כמה שלבים, תהל משלב החיתוך וכלה בשלב הבדיקה (ראה תרשים בעמוד 4). בטבע יש לא מעט חומרים שמהם אפשר לייצר מטבעות. הגיוון הרב מאפשר לייצר כל מטבע מהומר אחר, וכך להקשות על הזייפנים וגם ליצור הבדלים בין המטבעות מבחינת משקלם וצורתם. 25 השקל, אם תהיתם, עשוי מפלדה מצופה בדיל. "עד 1995 הוא היה מיוצר מניקל, אבל כשהניקל התייקר עברנו למטבע מצופה", מסביר אמיר ספרנוביץ', מנהל מחלקת המטבע של בנק ישראל. גם את ייצור השטרות משתדלים הבנקים לגוון, וכל אחד מהם מיוצר באופן אחר. ברוב המקרים הנייר עשוי מכותנה, והוא עמיד ורזק. אמנם השטר של עשרים שקלים נשחק הרבה יותר משטרות אחרים, אולם "זה רק בגלל השימוש 30 המרובה בו, ולא בגלל סוג הנייר", מסביר ספרנוביץ'. "אנחנו משפרים את איכות הנייר

כדי שיחזיק מעמד זמן רב. החל בשנה הבאה ייוצרו השטרות שלנו מפולימר*.
האוסטרלים המציאו בשנות התשעים שטר מפלסטיק, והיום כבר משתמשות בו יותר
מעשרים מדינות. במדינות אחדות עשויים כל השטרות מפולימר. זהו חומר עמיד
35 במיוחד, וקשה יותר לזייף את השטר שמייצרים ממנו.

היכן מודפס ומוטבע הכסף של מדינת ישראל? משיקולים שונים ההטבעה
וההדפסה של הכסף שלנו אינן נעשות בישראל. הקמת בית דפוס לשטרות מצריכה
ידע רב ומקצוענות, ומכיוון שמספר המטבעות והשטרות בישראל קטן יחסית, אין זה
משתלם לייצר אותם כאן, אלא עדיף לייצרם בחו"ל. בבנק ישראל דואגים לחידוש
שטרות של מלאי השטרות בעיקר בגלל שחיקתם. את השטרות השחוקים גורסים,
40 ובמקומם מדפיסים שטרות חדשים. ספרנוביץ' אומר: "לעתים גורסים ביום אחד
בין 400 ל-500 חבילות, שבכל אחת מהן יש אלף שטרות. מבחינתי שטרות הכסף הם
מוצר כמו בקבוקי קוקה קולה". אורך החיים של המטבעות הוא כמעט אין-סופי, אך
גם את המלאי שלהם יש צורך לחדש מכיוון שהציבור מרבה לאבד מטבעות – בעיקר
45 מטבעות של שקל אחד.

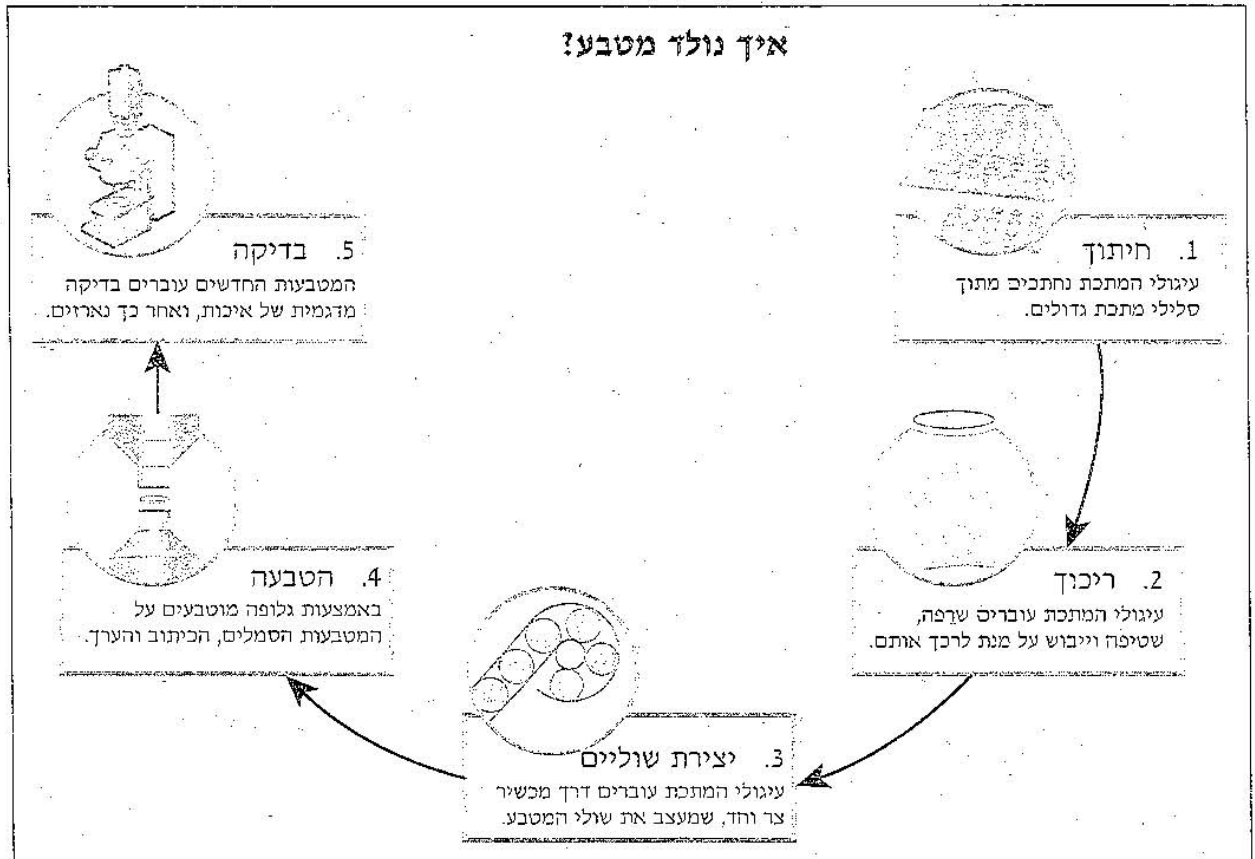
ד"ר רחל ברקאי, האחראית על אוסף המטבעות של בנק ישראל ומומחית לתולדות
המטבע, מספרת כי את המטבעות הראשונים במדינת ישראל הטביעו על אלומיניום
במפעל לייצור סכומים. היא מוסיפה: "הנפקת הכסף הזה נעשתה בלחץ זמן, ורק
בבית החרושת לסכומים נמצאה כמות מספקת של מתכת, ולכן במקום סכומים ייצרו
50 מטבעות".

למטבעות יש ערך רב לא רק במישור הכלכלי, אלא גם במישור הלאומי-ההיסטורי.
מטבעות ישנים הם בעלי ערך רב בשל המידע הגלום בהם. למשל היסטוריונים שיבדקו
מטבעות משנת תש"ח בוודאי ישימו לב לשמה של המדינה המוטבע בעברית מעל לדגם
המטבע, ובערבית – מתחתיו. פרט זה עשוי להבהיר כי בשנת תש"ח תושבי המדינה
55 היו רובם יהודים ומקצתם ערבים. ההיסטוריון ייחס חשיבות גם לעובדה שהסמלים
המופיעים על מטבעות ישראלים מבוססים על סמלים שהוטבעו על מטבעות יהודיים
בימי קדם (מתקופת החשמונאים, מימי מלחמות היהודים ברומאים וממרד בר
כוכבא). גם בימינו מטביע בנק ישראל על מטבעות חדשים מוטיבים ממטבעות יהודיים
עתיקים. מכאן אפשר להסיק שמדינת ישראל ביקשה מאז הקמתה ועד היום לשמור
60 על קשר חי עם עברו של העם היהודי, ולבסס את המדינה על המשכיות היסטורית.

שים לב: בעמוד הבא תרשים המציג את תהליך הייצור של מטבע.

* פולימר – מולקולה גדולה המורכבת משרשרת של יחידות מבנה פשוטות.

לדוגמה, פלסטיק הוא פולימר.

השאלות

ענה על כל השאלות 36-40.

36. בפסקה א במאמר מצוינת ההחלטה של בנק ישראל לבטל את המטבע של חמש אגורות.

ציין מן המאמר שני נימוקים לביטולו של המטבע. (2 נקודות)

37. ציין שני שיקולים המובאים בחשבון בייצורם של מטבעות ושטרות, על פי המאמר.

(4 נקודות)

38. מדינות רבות באירופה מאוגדות בארגון מדיני-כלכלי בשם "האיחוד האירופי". לארגון זה

יש סממני ריבונות של מדינה, כגון כלכלה אחידה ומטבע משותף, האירו. אולם מדינות רבות התקשו לוותר על המטבע הלאומי שלהן, ולהמירו באירו למרות התועלת הכלכלית שהייתה צפויה במעבר זה.

תאר לעצמך שממשלת ישראל הייתה שוקלת לוותר על המטבע הלאומי שלה במסגרת הצטרפות לאיחוד האירופי.

האם היית מצדד בויתור על המטבע הלאומי או מתנגד לכך? נמק את דברך.

תוכל להיעזר במאמר. (6 נקודות)

/המשך בעמוד 16/

ראה תשובות בעמודים הבאים

39. "פניהם של שועי הארץ הוטבעו על השטרות". (שורה 3)

מה פירוש הביטוי "שועי הארץ" על פי ההקשר במאמר?

העתק למחברתך את התשובה הנכונה: (2 נקודות)

(1) מצילי הארץ

(2) ילידי הארץ

(3) מלכים קדומים

(4) אנשים מכובדים

ראה תשובות בעמוד הבא

40. בפסקות ג-ד הכותב יוצר מעין דיאלוג עם הקורא.

באיזה אמצעי רטורי הכותב משתמש כדי ליצור זאת?

ציין את האמצעי, והבא לו דוגמה אחת מפסקות אלה. (2 נקודות)

פרק ו – הבעה (12 נקודות)

צנה על שאלה 41.

42. מטלת סיכום (12 נקודות)

כתוב סיכום בהיקף של כ-10-12 שורות, על פי המאמר ועל פי התרשים שבפרק ה.

בסיכומך כתוב על התהליך של ייצור מטבעות ועל הנימוקים לביטול מטבעות

ולחידוש המלאי שלהם.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

36. שני נימוקים לביטולו של המטבע:
 א. כח הקנייה של המטבע יורד.
 ב. עלות הפקתו של מטבע אחד היא יותר מפי שלושה מערכו.
37. שני שיקולים המובאים בחשבון בייצורם של מטבעות ושטרות:
 א. איכות המוצר כדי שיחזיק מעמד זמן רב (איכות הנייר).
 ב. שיקול כלכלי – עלות הפקתו של המוצר.
 ג. גיוון בחומרים מהם מייצרים מטבעות ושטרות כדי להקשות על זיוף.
38. אפשריות כאן תשובות שונות בתנאי שתהיינה מנומקות.
39. (4) אנשים מכובדים.
40. שימוש בגוף שני נוכחים (פניה).
 (שורה 16) "ודאי שאלתם את עצמכם..."
 (שורה 26) "אם תהיתם..."